

Architektura

20. století

- když se řekne architektura 20. století, myslí se tím hned několik uměleckých slohů
- toto období totiž zahrnuje například secesi, expresionismus, nebo kubismus a mnohé další
- může se do něj také zařadit mnoho autorů, nepatřících do žádného z vyhraněných směrů
- někteří autoři patřili i do dvou směrů zároveň

Secese

- navazuje na historicismus
- objevuje se v 60. letech 19. stol.
- narozdíl od něj jsou domy spíše protorenesanční
- ve srovnání s viktoriánskou nabubřelostí působí domy přirozeně rostlé, nikoli konstruované
- tzv. utváření architektury, interiéru a dekoru jednou rukou znamenalo, že architekti navrhovali vše v domě
  - třeba od vnitřních zařízení až po příbory
- tyto stavby byly velice nákladné a tak přestaly vznikat už kolem roku 1914

Znaky charakteristické pro secesi

- Vzory inspirované přírodou, hlavně květinami (vodní rostliny, lilie, magnólie), vlnovité tvary
- Vzor byl hledán i v labutích, havranech, plamenech a vlajících vlasech aj.
- Převádění předchozích slohů na původní, „přirozeně vyrostlé“ linie
- Nábytek byl přizpůsobován tvarům lidského těla
- Bohatá dekorativnost, výrazný skelet
- Prostornost a zdánlivá beztížnost

Philip Webb (1831-1915, Anglie)

- Významný anglický secesní architekt
- Věnoval se předměstským, venkovským domům, i jejich vnitřnímu zařízení
- Inspirace v anglické lidové architektuře
- Jeho první projekt: Red House
  - Nejznámější dílo Philipa Webba
  - Uvádí se jako 1. secesní stavba
  - Postavený pro Williama Morrise, který se na navrhování domu podílel

Victor Horta (1861-1947, Belgie)

- Významný secesní architekt pocházející z Belgie
- Studoval na uměleckých akademiích v Gentu a Bruselu
- Roku 1927 se stal ředitelem na Academii des Beaux-Arts
- Typické znaky tvorby:
  - železo - viditelný konstrukční a zároveň tvůrčí prvek
  - místo obvyklé chodby osmiboký prostor (Tassels Haus)
  - kompletně vybavené interiéry
- Významná díla:
  - Tasselův dům (1892-93, Brusel)
  - Maison Autrique (1893, Schaerbeek)
  - Hotel Salvay (1895-1900, Brusel)
  - Hotel Van Eetvelde (1895-98, Brusel)
  - Maison du Peuple (1896-1899, Brusel, zdemolován roku 1965)
  - Palais des Beaux-Arts (1922-1928, Brusel)

Antoni Gaudí (1852-1926, Španělsko)

- Jeden z nejvýznamnějších secesních architektů, pocházel ze Španělska
- Začínal v ateliéru Francisca de Paula de Villar
  - V roce 1883 převzal stavbu katedrály Sagrada Família
- Roku 1878 otevřel vlastní ateliér v Barceloně
- Typické rysy:
  - lomový kámen, pestré keramické dlaždice, oblouky ve tvaru paraboly
- Nejvýznamnější díla:
  - Sagrada Família (1884-1926 (do jeho smrti) pracuje se dodnes)
  - Casa Vicens (jeho 1. Samostatná práce, 1883-1885)
  - Palau Güell (1885–1889, Barcelona, Španělsko)
  - Casa Calvet (1899–1904, Barcelona, Španělsko)
  - Casa Batlló (1905–1907, Barcelona, Španělsko)
  - Casa Milà (La Pedrera) (1905–1907, Barcelona, Španělsko)
  - Park Güell (1900–1914, Barcelona, Španělsko)

Adolph Loos (1870-1933, Rakousko-Česko)

- Nejvýznamnější rakouský secesní architekt, ale pocházel z České republiky
- Vystudoval státní průmyslovou školu v Liberci
- Roku 1890 studoval techniku v Drážďanech
- Po 3 roky pobýval v USA, roku 1896 se stěhuje do Vídně
- Roku 1912 založil bez státního souhlasu stavební školu, kde bezplatně učil
- V roce 1920 se stal hlavním architektem města Vídeň (r.1922 se postu vzdal a odešel do Paříže)
- Významná díla:
  - Café Museum (1899, Vídeň, Rakousko)
  - Maison Tzara (1925, Paříž, Francie)
  - Villa Moller (1926, Vídeň, Rakousko)
  - Villa Müller (1928, Praha, Česká Republika)

"Moderna"

Werkbund

- Roku 1907 byla v Mnichově založena společnost Deutscher Werkbund
(umělci, řemeslníci a architekti)
- 1910 v Rakousku a 1913 ve Švýcarsku vznikaly díla podle německého vzoru
- použití moderních materiálů:
  - cihly, beton, sklo a ocel
- Významná událost byla výstava v Kolíně v roce 1914
- Nejvýznamnější osobnosti:
  - Peter Behrens
  - Walter Gropius
  - Henry van de Velde

Peter Behrens (1868-1940, Německo)

- Byl členem i Mnichovské secese
- V letech 1903-1907 byl ředitelem uměleckoprůmyslové školy v Düsseldorfu
- Roku 1907 umělecký poradce firmy AEG v Berlíně
- V letech 1908-1909 postavil pro AEG továrnu na turbíny (později i další)
- Na výstavu Werkbundy roku 1927 navrhl a realizoval terasový dům

Henry van de Velde (1863-1957, Belgie)

- Jeden z nejvýznamnějších belgických architektů
- 1884-1885 studoval u Coroluse Durana v Paříži
- 1889: člen bruselské skupiny avantgardistů Les XX
- Jeho 1. dílo byl jeho vlastní dům Bloemenwerf v Uccle u Bruselu
- V roce 1901 byl poradcem pro umění na dvoře výmarského velkovévody Wilhelma Ernsta
- Na 1. výstavu Werkbundu r.1914 postavil divadlo s pódium podobným amfiteátru
- Významná díla:
  - Villa Esche (1902-1903, Chemnitz, Německo)
  - Villa Hohenhof (1907–1908, Hagen, Německo)
  - Villa Schulenburg (1913–1914, Gera, Německo)
  - Library of Ghent University with "Boekentoren,, (1933-38, Ghent, Belgie)

Adolph Walter Gropius

(1883-1969, Německo)

- Představitel moderní architektury
- 1907-1910 pracoval v ateliéru Petera Behrense
- Spolupracoval s Adolfem Meyerem (např. továrna Faguswerk)
- 1919-ředitel dvou uměleckých škol, které vzápětí sloučil do jedné - Bauhaus
- Navrhoval: nábytek, železniční vagón, i automobil
- Nejvýznamnější stavby:
  - Budova školy Bauhaus
  - Gropius House
  - Pan Am Building

Bauhaus

„Architekti, sochaři, malíři... se musí vrátit k řemeslu. Konečným cílem veškeré výtvarné činnosti je stavba!“

(Gropius, 1919, Manifest)

- Původní uměleckoprůmyslovou školu (1906, Henry van de Velde, Výmar) sloučil Walter Gropius s výmarskou akademií výtvarných umění -> *Bauhaus*
- Jedna z nejvýznamnějších avantgardních škol umění, designu a architektury
- Všichni žáci museli absolvovat tzv. „předkurs“ věnovaný formě materiálu a barvy
- Hlavní znaky:
  - Jasně kubické bloky
  - Na rozích staveb žádné viditelné nosníky
  - Skleněné stěny – curtain walls (předsazené fasády)

Ludwig Mies van der Rohe

(1886-1969, Německo)

- Představitel moderní architektury
- Znaky děl: krajní jednoduchost a čistota stylu
- Nikdy nevystudoval architektonickou školu
- Pracoval v ateliéru Petera Behrense
- Roku 1919 začal pracovat na revolučních návrzích skleněných mrakodrapů
- Nejvýznamnější budovy:
  - Weissenhof Estate
  - Villa Tugendhat
  - Lake Shore Drive Apartments
  - The Seagram Building

Expresionismus

- V letech 1910-1925, především v Nizozemsku a Skandinávii
- Vychází ze secesní architektury
- Staví se především: funkční stavby, které vytvářejí dojem abstraktních a monumentálních plastik - s počátku kruhových
- Zpracovávání přírodních tvarů: spirály, křivky a krystaly
- Znaky: výraz, neklid, nestabilita
- Významní představitelé:
  - Erich Mendelsohn (Německo)
  - Jørn Utzon (Dánsko)
  - Johan van der Mey (Nizozemsko)

Erich Mendelsohn (1887-1953, Německo)

- V letech 1908-1910 studoval na VŠ technické v Berlíně
- V roce 1918 si zakládá vlastní ateliér v Berlíně
- Roku 1924 je spoluzakladatelem spolku architektů Der Ring
- 1933 emigroval do Anglie přes Holandsko
- Typické znaky:
  - dynamicky komponované, živelně formované linie, horizontální
  - pásy zdí a oken a zakřivená nároží
- Významná díla:
  - Einsteinturm (1920-21, Postupim, Polsko)
  - The De La Warr Pavilion (1934, Bexhill-on-Sea, Sussex, Anglie)
  - Weizmann House (1935-1936, Tel Aviv, Izrael)

Jørn Utzon (1918-2008, Dánsko)

- Vystudoval Akademii umění v Kodani
- Zajímal se o organické pojetí architektury
- Roku 1950 si otevřel vlastní ateliér v Kodani
- Využívá nové materiály vhodné k vytváření specifických charakteristik
- Znaky tvorby: fantazie, vitalita a technická obratnost
- Roku 1957 vyhrál soutěž o *Operu v Sydney*, která ho proslavila
  - Kvůli realizaci se roku 1962 přestěhoval do Austrálie
- Významná díla:
  - Kingo Houses (1956–1960, Elsinore, Dánsko)
  - Sydney Opera House (1956–1973, Sydney, Austrálie)
  - National Assembly of Kuwait (1972–1984, Kuwait City, Kuwait)

Johan van der Mey (1878-1949, Nizozemsko)

- Studoval na škole Eduarda Cuypere
- Roku 1906 vyhrál dánskou obdobu soutěže Prix de Rome
- Významná díla:
  - Scheepvaarthuis (1912-1916, Amsterdam, Nizozemsko)

Funkcionalismus

- Vychází z přesvědčení, že formy lze vyvinout specificky tak, aby vyhovovali určitým funkcím, k nimž slouží
- Architektura vychází z lidských potřeb a ne z tradice, či hierarchie
- Je jedním z nejvýznamnějších aspektů moderny
- Hlavní znaky:
  - Velikost a uspořádání místností jsou dány jejich funkcí
  - Použití betonu, skla, oceli a přírodního kamene
  - Všechny stavební prvky jsou přísně konstruovány podle své funkce a nemají žádný další obklad

Frank Lloyd Wright (1869-1959, USA)

- Příslušník Chicagské školy
- Nejvýznamnější americký architekt 20. století
- Proslul „organickou architekturou“ :
  - Např. „prériový dům“: soubor nízkých, do prostoru se otevírajících domů s výrazně přečnávajícími střechami
- Později tvořil ze železobetonu
- Nejvýznamnější stavby:
  - Larkin Building (1904, Buffalo, USA)
  - Ward Winfield Willits Residence
  - Fallingwater = Edgar J. Kaufmann Sr. Residence
  - Ennis House
  - Price Tower

Kubismus

- Umělecké hnutí, převážně malíři a v menší míře spisovatelé a architekti
- Nejvíce patrná stopa v České republice
- Významní představitelé:
  - Josef Gočár (Česká Republika)
  - Josef Chochol (Česká Republika)
  - Otakar Novotný (Česká Republika)

Josef Gočár (1880-1945, Česká republika)

- Byl žákem Jana Kotěry na pražské Akademii výtvarných umění
- Roku 1912 se podílel na založení Pražských uměleckých dílen
- Roku 1924 se stal Kotěrovým nástupcem ve funkci profesora
- Významná díla:
  - Dům U Černé Matky Boží (1911-1912, Praha, Česká Republika)
  - Lázeňský dům (1912-1913, Bohdaneč, Česká Republika)
  - budova Legiobanky (1921-1923, Praha, Česká Republika)
  - Gymnázium J. K. Tyla (1925-1927, Hradec Králové, Česká Republika)

Josef Chochol (1880-1965, Česká Republika)

- Studoval na pražské technice
- V letech 1904-1907 žákem O. Wagnera na vídeňské Akademii
- Pracoval na stavením úřadě města Prahy
- Významná díla:
  - Kovařovičova vila (1912-1913, Praha, Česká Republika)
  - trojitý dům na Rašínově nábřeží v Praze (1912-1913, Praha, Česká Republika)

Otakar Novotný (1880-1959, Česká Republika)

- Studoval na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze
- Byl žákem Jana Kotěry (později pracoval v jeho ateliéru)
- Byl člen SVU Mánes (spolek výtvarných umělců)
- Stal se profesorem na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze
- V roce 1958 napsal knihu: Jan Kotěra a jeho doba.
- Významná díla:
  - Štencův dům (1908, Praha, Česká Republika)
  - Učitelské domy (1919-1921, Praha, Česká Republika)

Socialistická architektura

- Socialistické město mělo svou strukturou zdůrazňovat ideály socialismu ve vědomí občanů
- Výstavba dělnických obydlí
- Snaha o řešení:
  - zdravá poloha, volný přístup světla a vzduchu, dobrá voda, odstraňování odpadu
- Výsledek:
  - Uzavřené byty s vlastní toaletou
  - Dostačující a zároveň levný obytný prostor
- Patra měly městské domy zbavit výlučného charakteru „dělnických kasáren“
- Dělníci semohli nastěhovat do náročnějšího městského málokdy

Regionalismus

- Reakce na uniformitu modernismu
- Architektura je ovlivňována konkrétním místem realizace stavby
- • Architekti často čerpají z tamnějších tradic
- Hlavní představitel: Oscar Niemeyer (BRA)

Oscar Niemeyer (1907-současnost, Brazílie)

- Oscar Ribeiro de Almeida Niemeyer Soares Filho
- Studoval na Škole výtvarných umění v Rio de Janeiro
- Roku 1935 pracoval v ateliéru Lucia Costy
- Od roku 1936 pracoval v atelieru Le Corbusiera v Paříži
- Významná díla:
  - Three Powers Plaza (1958, Brazílie)
  - Cathedral (1958, Brazílie)
  - Museum of Contemporary Art (1991, Niteroi, Brazílie)

Postmoderna

- Překonání moderny 2. polovina 20. století
- Kritický směr proti modernismu
- hlavní prvek symbolismus
- V podstatě volně navazuje na secesi
- Významní představitelé:
  - Robert Venturi (USA)
  - Philip Cortelyou Johnson (USA)
  - Charles Willard Moore (USA)
  - Friedensreich Hundertwasser (Rakousko)
  - Charles Willard Moore(USA)

Robert Venturi (1925-současnost, USA)

- Studoval na Princetonu v New Jersey
- V letech 1954-1956 studoval v Římě
- V letech 1956-1958 pracoval v ateliéru Eera Saarinenena a Louise I. Kahna
- Profesor na universitách Princeton a Yale
- Hlavní znaky:
  - Silně kresebné fasády
  - Tradičních materiály a tvary (např. šindele)
- Významná díla:
  - Guild House (1960-1963, Philadelphia, USA)
  - Vanna Venturi House (1964, Philadelphia, USA)
  - Dixwell Fire Station (1967-1974, New Haven, Connecticut, USA)

Philip Cortelyou Johnson (1906-2005, USA)

- Nejdříve studoval filologii na Harvardské univerzitě
- V letech 1930-1936 vedl architektonické oddělení Muzea moderního umění v New Yorku
- Roku 1940 zahájil tříleté studium architektury u Waltera Gropia a Marcela Breuera
- Charakteristický znak: těžká uzavřená tělesa
- Významná díla:
  - The Glass House (1949, New Canaan, Connecticut, USA)
  - Elmer Holmes Bobst Library (1967-1973, New York, USA)
  - Fort Worth Water Gardens (1974, New York, USA)
  - Comerica Bank Tower (1987, Dallas, Texas, USA)

Charles Willard Moore (1925-1995, USA)

- Studoval architekturu na Michigenské universitě, filozofii na Princetonu
- V letech 1965-1970 vedl ateliér ve kterém pracovali ještě další významní architekti
- Přednášel architekturu na universitě v Berkeley a na Yaleské universitě
- Významná díla:
  - Plaza Piazza d'Italia (1978, New Orleans, Louisiana, USA)
  - The Beverly Hills Civic Center (1990, Beverly Hills, Kalifornie, USA)
  - The Haas School of Business (1995, Berkeley, Kalifornie, USA)

Friedensreich Hundertwasser

(1928-2000, Rakousko)

- Malíř, navazující svébytným způsobem na inspiraci vídeňské secese
- Působil ve Vídni
- Kriticky se vyjadřoval k současné architektuře a tento názor vyjadřoval ve vlastních projektech
- Významná díla:
  - The Hundertwasser House (1983-1986, Vídeň, Rakousko)
  - Waldspirale (1990, Darmstadt, Německo)
  - KunstHausWien (1989-1991, Vídeň, Rakousko)

Technoismus

- Tento styl se objevil kolem v 60. let 20. století
- Osvobozuje jedince od společenské hierarchie a vysilujících tradic
- Vznik: spojení fantastických představ se spotřební elektronikou
- Typické znaky:
  - Technika
  - Lehkost
  - Efektivita
- Významní představitelé:
  - Norman Foster (Velká Británie)
  - Renzo Piano (Itálie)
  - Richard Rogers (Velká Británie)

Sir Norman Foster

(1935-současnost, Velká Británie)

- Studoval na univerzitě v Manchesteru architekturu a urbanismus
- Roku 1963 založil ateliér Team 4 (se svou ženou, Richardem Rogersem a jeho ženou)
  - Roku 1967 rozšířili ateliér o další spolupracovníky pod novým názvem Foster Associates
- Významná díla:
  - HSBC Main Building, Hong Kong (1979–1986, Hong-Kong)
  - Commerzbank Tower (1991–1997, Frankfurt, Německo)
  - Palace of Peace and Reconciliation (2006, Astana, Kazachstan)
  - Willis Building (2004-2007, Londýn, Velká Británie)

Renzo Piano (1937-současnost, Itálie)

- Studium architektury ve Florencii a Miláně
- Roku 1965-1968 byl docentem na polytechnice v Miláně
- Spolupracoval s Richardem Rogersem
- Roku 1977 si otevírá ateliér v Janověs (Peterem Ricem)
- Významná díla:
  - Centre Georges Pompidou (s R. Rogersem) (1972-1977, Paříž, Francie)
  - NEMO science museum (1997, Amsterdam, Nizozemsko)
  - Zentrum Paul Klee (2006, Bern, Švýcarsko)
  - Vulcano Buono shopping mall (2007, Nola, Itálie)

Richard Rogers

(1933-současnost, Velká Británie)

- Studoval architekturu v Londýně, na Yaleské univerzitě v USA
- Původní člen Team 4 společně se svou ženou
- V letech 1969-1977 spolupracoval s Renzem Pianem
- Významná díla:
  - Centre Georges Pompidou (s R. Pianem) (1972-1977, Paříž, Francie)
  - Lloyd's building (1978–84, Londýn, Velká Británie)
  - European Court of Human Rights (1995, Strasbourg, Francie)
  - Millennium Dome (1996-1999, Londýn, Velká Británie)
  - Ashford Designer Outlet (1996-2000, Ashford, Kent, Velká Británie)

Dekonstruktivismus

- Začátky v 80. letech 20. století, demonstroval různorodost architektury
- Informační technologie přispěly k realizaci vizionářských tvarů
- Znaky: obsáhlá škála výjimečných tvarů
- Významní představitelé:
  - Frank Owen Gehry (Kanadčan, žijící v USA)
  - Zaha Hadid (Írán)
  - Daniel Libeskind (Polsko)

Frank Owen Gehry

(1929-současnost, Kanada-USA)

- Narodil se v Torontu (Kanada), vystudoval v USA
- Roku 1962 otevřel vlastní ateliér v Kalifornii
- Roku 1989 dostal Pritzkerovu cenu za architekturu
- Významná díla:
  - Vitra Design Museum (1989, Weil am Rhein, Německo)
  - Frederick Weisman Museum of Art (1993, Minneapolis, Minnesota, USA)
  - Dancing House (1995, Praha, Česká Republika, spoluautor: V. Milunič)
  - Guggenheim Museum Bilbao (1997, Bilbao, Španělsko)
  - Marqués de Riscal Vineyard Hotel (2006, Elciego, Španělsko)

Zaha Hadid (1950-současnost, Irák)

- Patří k nejradikálnějším představitelům
- Narodila se v Bagdádu, architekturu studovala v Londýně
- Roku 1982 otevírá v Londýně vlastní architektonický ateliér
- Významná díla:
  - Vitra Fire Station (1994, Weil am Rhein, Německo)
  - Chanel Mobile Art Pavilion (Worldwide: Tokyo, Hong Kong, New York, London, Paris, Moscow), (2006-2008)
  - CMA CGM Tower (2007-2009, Marseille, Francie)

Daniel Libeskind (1946-současnost, Polsko)

- Narodil se v Polsku (židovské národnosti)
- Studoval hudbu v Izraeli
- Roku 1960 se přestěhoval do USA
- V letech 1965-1970 studoval architekturu na Cooper Union School v New Yorku
- Účastnil se mnoha soutěží
- Významná díla:
  - Jewish Museum Berlin (1989-1999, Berlin, Německo)
  - Imperial War Museum North (1997-2001, Greater Manchester, Anglie)
  - Extension to the Denver Art Museum (2000-2006, Denver, Colorado, USA)
  - Westside Shopping and Leisure Centre (2000-2008, Bern, Švýcarsko)

Ekoismus

- Snaží se o inovaci designu na principu udržitelnosti - naléhavost zvyšuje globální oteplování
- Hojně využívá počítačové vizualizace:
  - Nyní dokáží přesně předpovědět funkční parametry budovy, díky tomu může být zajištěno, aby návrhy měly nejvýhodnější tvar, orientaci a konečnou povrchovou úpravu
- Estetické efekty jsou různé a mohou být v rozporu s intuicí
- Budova je přizpůsobována co nejmenším energetickým ztrátám
- Významní představitelé:
  - Jean Nouvel(Francie)
  - Renzo Piano (Itálie)
    - Technicismus
    - Významná díla ekoismus:
      - Jean-Marie Tjibaou Cultural Centre (1991-1998, Nouméa, Nová Kaledonie (1991-98)
  - Sir Norman Foster (Velká Británie)
    - Viz. Technicismus
    - Významná díla ekoismus: Greater London Authority Building (2000, Londýn, VB)

Jean Nouvel (1945-současnost, Francie)

- Studoval v Paříži, pracoval u architekta Clauda Parenta
- Roku 1970 si otevřel svůj první ateliér
- Roku 1976 založil skupinu Mars
- V roce 1988 zakládá s dalšími společníky nový ateliér
- Významná díla:
  - Dentsu Building (1998, Tokio, Japonsko)
  - Culture and Convention Center (2000, Lucerne, Švýcarsko)
  - Zlatý Anděl (2001, Praha, Česká Republika)
  - Musée du quai Branly (2006, Paříž, Francie)

Zdroje

Knihy:

Will Pryce:

Mistrovská díla světové architektury

Wilfried Koch:

Evropská architektura

(Encyklopedie evropské architektury od antiky po současnost)

Peter Gössel, Gabriele Leuthäuserová:

Architektura 20. století

Jiří Hrůza:

Svět architektury

Internet:

http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page